

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Хмельницького
національного університету

Сергій МАТЮХ

Указ від 01.07.2022 № 77

ПОЛОЖЕННЯ

про порядок реалізації права здобувачів вищої освіти на вільний вибір навчальних дисциплін у Хмельницькому національному університеті

ПОГОДЖЕНО

Студентська рада Хмельницького
національного університету
Протокол від 24.01.2022 № 1

УХВАЛЕНО:

Вченою радою Хмельницького
національного університету
(Перша редакція)
Протокол від 25.06.2015 № 11

УХВАЛЕНО ЗМІНИ:

Рішення Вченої ради ХНУ
протокол від 26.06.2017 № 15

Рішення Вченої ради ХНУ
протокол від 29.08.2019 № 1

Рішення Вченої ради ХНУ
протокол від 05.03.2020 № 8

Рішення Вченої ради ХНУ
протокол від 09.04.2021 № 14

Хмельницький

1 Загальні положення

1.1 Положення про порядок реалізації права здобувачів вищої освіти на вільний вибір навчальних дисциплін у Хмельницькому національному університеті (далі – Положення) розроблене відповідно до Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту» (зі змінами), наказів та розпоряджень Міністерства освіти і науки України, положень Хмельницького національного університету (далі – Університет): «Про організацію освітнього процесу», «Про освітні програми підготовки здобувачів вищої освіти», «Про індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти», інших нормативно-правових документів і регламентує порядок реалізації права здобувачів вищої освіти на вільний вибір навчальних дисциплін і /або їх комплексів (блоків) в обсязі не менше як 25 відсотків від загального обсягу освітньо-професійної / освітньо-наукової програми (далі – освітня програма).

1.2 Метою цього Положення є формалізація процедури вибору освітніх компонентів і / або структурованих спеціалізованих комплексів (блоків) освітніх компонентів (навчальних дисциплін) спорідненої тематики, що доповнюють основну кваліфікацію (далі – програма minor) і формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачами вищої освіти, що передбачає такі основні етапи:

- формування та доведення до відома здобувачів вищої освіти переліку навчальних дисциплін і / або програм minor, запропонованих кафедрами для вільного вибору;

- вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін зі сформованого кафедрами і розміщеного на вебсайті Університету переліку і / або програми minor;

- формування індивідуального навчального плану на навчальний рік;

- організація процесу вивчення вибраних дисциплін (формування мобільних груп, лекційних потоків, складання розкладу занять тощо).

1.3 Вибіркову частину освітньої програми (ОП) з будь-якої спеціальності складають навчальні дисципліни^{*} / програми minor, які пропонуються кафедрами Університету для досягнення здобувачами вищої освіти цілей, спрямованих на поглиблення загальних і фахових компетентностей, зокрема:

- ознайомлення із сучасним рівнем наукових досліджень в інших галузях знань та розширення / поглиблення результатів навчання за загальними компетентностями, в т. ч. із використанням сучасних освітніх та інформаційних технологій;

- поглиблення знань та здобуття додаткових загальних і загальнопрофесійних компетентностей у межах споріднених спеціальностей та спеціалізацій, що можуть сприяти визначенню особою характеру майбутньої професійної діяльності на ринку праці;

- універсальних навичок (*soft skills*) особи;

- поглиблення професійних знань, набуття досвіду виконання посадових обов'язків, практичної роботи та професійної діяльності у певній сфері з урахуванням регіональних потреб та потреб суспільства;

- сприяння академічній мобільності здобувача вищої освіти та його особистим інтересам тощо.

Примітка. ^{*} Звертаємо увагу, що вибіркові дисципліни / програми minor, вибрані здобувачем вищої освіти і внесені до індивідуального навчального плану, спрямовані на **розширення** і **поглиблення** компетентностей та результатів навчання, визначених **стандартом** вищої освіти за певною спеціальністю, однак **не забезпечують** формування **нормативного** змісту освіти і не дають права на присвоєння **професійної** кваліфікації.

1.4 Вибір навчальних дисциплін / програми *minor* здобувач вищої освіти здійснює у процесі формування вибіркової частини індивідуального навчального плану в обсягах, визначених навчальним планом на відповідний семестр (навчальний рік). Здобувачі вищої освіти мають право вибирати навчальні дисципліни / програми *minor*, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти та освітніх програм, за погодженням із деканом відповідного факультету.

1.5 Загальний обсяг вибіркової частини індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти має становити *не менше* як 25 відсотків від загального обсягу відповідної освітньої програми. Рекомендована мінімальна кількість кредитів ЄКТС для освітнього компоненту загальної підготовки складає чотири кредити ЄКТС (для ОНП доктора філософії – три). Обсяг аудиторної роботи – не менше як 1/3 від загального обсягу навчальної дисципліни – для здобувачів вищої освіти першого та другого рівнів вищої освіти і 1/4 – для третього рівня вищої освіти.

1.6 Перелік вибірових навчальних дисциплін та їх блоків рекомендується щорічно переглядати й оновлювати з урахуванням пропозицій здобувачів вищої освіти та інших представників стейкхолдерів.

2 Порядок формування каталогу вибірових дисциплін / програм *minor*

2.1 Перелік і зміст навчальних дисциплін / програм *minor* для вільного вибору має бути спрямований на досягнення здобувачами вищої освіти особистих цілей, а також задля *розширення* можливостей освітньої програми стосовно формування загальних та професійних компетентностей і відповідно до цього має складатися із двох циклів вибірових дисциплін: *загальної* підготовки та *професійної* підготовки. Поглиблення знань та набуття додаткових *загальних* компетентностей здобувача вищої освіти, в т. ч. у межах споріднених спеціальностей, забезпечують вибірові дисципліни гуманітарного, соціально-економічного та правового спрямування; природничо-наукові і професійно орієнтовані. Фахові дисципліни / програми *minor* забезпечують набуття додаткових або поглиблення спеціальних (предметних) компетентностей за певною предметною спеціальністю / спеціалізацією, за якою здобувач навчається, або одержання окремих компетентностей з іншої галузі знань / спеціальності.

2.2 Започаткування кафедрою викладання певних вибірових дисциплін / програм *minor* може бути запропоноване здобувачам вищої освіти за умови наявності у її штаті необхідного кадрового та наукового потенціалу, а також навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення навчального процесу, що є свідченням її спроможності задовольнити потреби здобувачів вищої освіти на високому рівні і сприяти створенню ними індивідуальної траєкторії навчання за обраною освітньою програмою та досягненню поставлених цілей.

2.3 Формування Каталогу вибірових навчальних дисциплін (далі – Каталог), (вебсайт Університету (<https://khmnu.edu.ua/>), рубрика «Навчання», сторінка «Каталог вибірових дисциплін»), що пропонуються кафедрами для вільного вибору здобувачам вищої освіти різних рівнів, галузей знань / спеціальностей / освітніх програм, за якими здійснюється підготовка фахівців в Університеті, передбачає такі етапи (орієнтовний графік представлений у додатку А):

2.3.1 вивчення пропозицій і запитів стейкхолдерів, формування і подання кафедрами до навчального відділу Університету в електронній формі переліку

(додаток Б) та описів (додаток В) вибіркового навчальних дисциплін та програм minor (додаток Г), що пропонуються здобувачам вищої освіти для вільного вибору;

2.3.2 узагальнення та формування навчальним відділом інформації щодо запропонованих вибіркового дисциплін у розрізі кафедр і представлення її для розгляду на засідання Науково-методичної ради Університету;

2.3.3 розгляд та затвердження Науково-методичною радою представленого переліку дисциплін вільного вибору і прийняття рішення щодо формування Каталогу вибіркового дисциплін для різних галузей знань / спеціальностей / освітніх програм / спеціалізацій рекомендованих на наступний навчальний рік;

2.3.4 формування навчальним відділом Каталогу вибіркового дисциплін за спеціальностями, який являє собою електронну базу для автоматизованого вибору навчальних дисциплін та формування вибіркової частини індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти, і розміщення його на вебсайті Університету.

2.4 Програми minor, що пропонуються для вибору здобувачам вищої освіти у межах освітньої програми, за якою вони навчаються, розробляють кафедри, що здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти будь-якого рівня за певною освітньою програмою, і подають до навчально-методичного відділу на експертизу разом з освітньою програмою або як окремий додаток до неї. Ініціювати розроблення програм minor можуть як викладачі кафедри, так і представники інших груп стейкхолдерів. У межах однієї освітньої програми кафедрою може бути запропоновано декілька програм minor.

2.5 Програма minor є складовою вибіркової частини освітньої програми, і являє собою спеціалізований блок дисциплін (освітніх компонентів), до якого входять *переважно* фахові дисципліни та практики, що доповнюють основну кваліфікацію та визначають профіль підготовки здобувача вищої освіти в межах обраної освітньої програми, і може суттєво поліпшити перспективи його навчання на наступному рівні вищої освіти, майбутнього працевлаштування за обраним фахом або надати компетентності з додаткової спеціальності / предметної спеціальності / спеціалізації / іншої галузі знань.

2.6 Обсяг та тривалість реалізації програми minor залежать від загального обсягу вибіркової частини освітньої програми (рівня вищої освіти), її мети та завдань навчання і встановлюється кафедрою, що розробляє програму. Загальний обсяг програми minor та обсяги її освітніх компонентів визначаються у кредитах ЄКТС (академічних годинах). Обсяг аудиторних занять має відповідати чинним нормативним і розпорядчим документам МОНУ та Університету.

2.7 При розробленні програм minor, визначенні їх змісту і тривалості реалізації слід враховувати: актуальність і відповідність сучасним потребам ринку праці, певні вимоги щодо освітнього ступеня, фахової підготовки, галузі професійної діяльності осіб, які можуть навчатися за певною програмою minor, вимоги щодо залучення спеціалізованого обладнання або лабораторій, обсягів і виду практичної підготовки, форми атестації тощо. Програма minor представляється кафедрою у вигляді опису (додаток Г).

2.8 Термін реалізації (тривалість) програм minor визначає кафедра і вони можуть бути короткостроковими та довгостроковими. За поданням завідувача кафедри декан факультету призначає керівника програми minor.

2.9 Реалізація програми minor відбувається викладачами кафедр, що забезпечують освітній процес з певних освітніх компонентів, а також (за наявності) в установах-партнерах кафедри за програмами академічної мобільності, в умовах

виробництва тощо, у тому числі з використанням різних освітніх платформ та інформаційно-комунікаційних технологій.

3 Організаційно-методичне забезпечення вибору навчальних дисциплін

3.1 Навчально-методичне забезпечення вибіркового освітніх компонентів, у т. ч. як складових програм *minor*, здійснює викладач кафедри, якому доручено викладання, і воно має відповідати вимогам «Положення про організацію навчально-методичної роботи у Хмельницькому національному університеті». Комплект необхідних організаційно-методичних та навчально-методичних документів (робоча програма навчальної дисципліни, сїлабус, методичні рекомендації (настанови) до виконання різних видів навчальної роботи, у т. ч. індивідуальних завдань, завдань з практичної підготовки, контрольних завдань для здобувачів вищої освіти, які навчаються без відриву від виробництва, засоби контролю результатів навчання тощо) викладач розміщує на вебсайті Університету (<https://khmnu.edu.ua/>), розділ «Модульне середовище», рубрика «Навчання» або на вебсторінці кафедри.

3.2 При формуванні вибіркової частини Навчального плану з певної ОП рекомендується зазначати порядковий номер семестру, у якому мають вивчатися вибіркові дисципліни із Каталогу, та їх загальний обсяг у кредитах ЄКТС (без назви дисциплін). Для програми *minor* слід зазначати, порядковий номер семестру, обсяг та шифр освітнього компонента.

3.3 Відповідно до цілей, сформульованих у п. 1.3 цього Положення, здобувач вищої освіти може реалізувати свій вибір шляхом:

- **довільного** вибору навчальних дисциплін із Каталогу в обсязі, встановленому **освітньою** програмою (у кредитах ЄКТС), за якою він навчається, з дотриманням посеместрового розподілу;

- вибору певної **програми minor** і довільного вибору частини вибіркового дисциплін із Каталогу, що пропонуються освітньою програмою, за якою навчається здобувач вищої освіти;

- довільного вибору навчальних дисциплін із запропонованого переліку у межах **галузі** знань / **спеціальності**, до якої відноситься освітня програма, за якою навчається здобувач вищої освіти, і встановленого на відповідний семестр їх загального обсягу (у кредитах ЄКТС);

- вибору окремих навчальних дисциплін із Каталогу / програми *minor*, запропонованих кафедрами для **інших** спеціальностей / освітніх програм тощо. Необхідною умовою у цьому випадку є погодження із гарантом освітньої програми та деканом відповідного факультету;

- вибору окремих навчальних дисциплін із Каталогу, запропонованих освітніми програмами **інших рівнів** вищої освіти. Необхідною умовою є погодження із гарантом освітньої програми та деканом(ами) відповідного(их) факультету(ів);

- вибору окремих навчальних дисциплін / програми *minor* в **установі-партнері** за умови реалізації здобувачем вищої освіти програми академічної мобільності або навчання за програмами подвійного / спільного диплома.

3.4 Вибір здобувачами вищої освіти Університету **окремих** освітніх компонентів з певної програми *minor* проводиться на загальних засадах та у встановлені навчальним планом терміни. Однак пріоритетне право при реєстрації надається здобувачам вищої освіти, які записалися на повний її курс.

3.5 Для ефективного використання кадрового та матеріально-технічного потенціалу Університету факультети для кожного рівня вищої освіти можуть встановлювати мінімальну чисельність потоків / груп для вибіркових дисциплін загальної підготовки та дисциплін фахової підготовки.

3.6 Здобувачеві вищої освіти може бути відмовлено у реалізації його вибору та запропоновано здійснити повторний вибір у випадках, якщо:

- кількість здобувачів вищої освіти, які вибрали навчальну дисципліну / програму *minor*, є меншою за встановлений в Університеті (на факультеті) мінімум. Ці обмеження не поширюються на випадки, коли певну дисципліну вибрали усі здобувачі вищої освіти малочисельної групи, які навчаються за певною освітньою програмою;

- наслідком вибору навчальних дисциплін / програм *minor* є недостатня за обсягом для присвоєння освітньої кваліфікації кількість кредитів, встановлених стандартом та освітньою програмою, тобто обсяг вибраних здобувачем освітніх компонентів менший за встановлений освітньою програмою.

3.7 У випадку, якщо здобувачеві вищої освіти відмовлено у здійсненому ним виборі із причин, наведених вище, йому надається можливість здійснити повторний вибір із переліку тих дисциплін, для вивчення яких уже сформовані мобільні групи (лекційні потоки), що відповідають встановленим в Університеті (на факультеті) вимогам.

3.8 У виключних, обґрунтованих здобувачем вищої освіти випадках, деканат за погодженням із випусковою кафедрою (гарантом освітньої програми), може надати йому можливість вивчати вибрану дисципліну за індивідуальним графіком з використанням технологій дистанційного навчання.

3.9 За результатами вибору навчальних дисциплін / програм *minor* формується вибіркова складова індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти на кожний навчальний рік. Загальний обсяг освітніх компонентів у кредитах ЄКТС (обов'язкова і вибіркова складові) має забезпечувати виконання як планів кожного навчального року, так і навчального плану в цілому. Вибрані здобувачем вищої освіти навчальні дисципліни затверджуються деканом факультету, на якому він навчається, і є невід'ємною складовою його індивідуального навчального плану. Сукупний обсяг обов'язкової і вибіркової складових індивідуального навчального плану, незалежно від шляхів реалізації права на вільний вибір дисциплін / програм *minor*, має відповідати загальному обсягу освітньої програми, за якою навчається здобувач вищої освіти.

3.10 Сформована у результаті реалізації права здобувачів вищої освіти на вільний вибір дисциплін диспропорція у розподілі кредитів між семестрами не повинна перевищувати два кредити ЄКТС, тобто 30 ± 2 . Останнє не стосується випадків, якщо здобувач вищої освіти навчається за програмами академічної мобільності або подвійного диплома.

4 Порядок вибору навчальних дисциплін / програм *minor* і формування груп

4.1 З метою забезпечення свідомого вибору вибіркових освітніх компонентів чи їх блоків, а також формування індивідуальної траєкторії навчання здобувачі вищої освіти мають бути ознайомлені із переліком та описами (змістом)

вибіркових дисциплін, програмами minor, що пропонуються кафедрами і представлені у Каталозі чи в освітній програмі. Кафедри / гаранті освітніх програм / куратори академічних груп, працівники деканатів повинні надати потрібну консультацію та загальну інформацію про вибіркові дисципліни чи запропоновані програми minor, їх роль у формуванні певних компетентностей здобувача вищої освіти тощо. Для отримання більш детальної інформації здобувач вищої освіти має право ознайомитися з робочими програмами вибіркових освітніх компонентів на вебсайті Університету (<https://khmnu.edu.ua/>), розділ «Модульне середовище», рубрика «Навчання» або на веб сторінці відповідної кафедри. Крім цього він може також детальніше ознайомитися з освітніми програмами підготовки фахівців із різних галузей знань / спеціальностей та / або інших рівнів вищої освіти, інформація про які розміщена на вебсайті Університету (<https://khmnu.edu.ua/>), розділ «Нормативні документи», рубрика – «Положення», сторінка – «Положення про організацію освітньої діяльності».

4.2 Терміни проведення вибору здобувачами вищої освіти вибіркових освітніх компонентів та запис на певні програми minor визначаються логічною послідовністю їх вивчення та необхідністю своєчасного формування контингенту здобувачів вищої освіти у мобільні групи й лекційні потоки, а також якісного планування й організації освітнього процесу, його методичного та кадрового забезпечення. Графік перегляду (оновлення) освітніх компонентів у Каталозі, проведення вибору навчальних дисциплін, запис на програми minor і складання індивідуального навчального плану здобувачів вищої освіти Університету щорічно оновлюється і затверджується проректором з науково-педагогічної роботи (додаток А). У випадку непередбачуваних ситуацій, наприклад, карантинні обмеження, воєнні дії тощо, цей графік може бути скоригований.

4.3 Вибір навчальних дисциплін на наступний навчальний рік здобувачі вищої освіти здійснюють щорічно у такі терміни:

- бакалаврського рівня в осінньому семестрі;
- магістерського рівня – в осінньому семестрі;
- освітньо-наукового рівня доктора філософії (освітня складова ОНП) – у вересні – на перший рік навчання і у травні – на другий рік навчання.

Терміни запису на програму minor залежать від її особливостей, обсягу, вимог до логічної послідовності вивчення певних освітніх компонентів і регулюються деканатом за погодженням із відповідною кафедрою.

4.4 Здобувачі вищої освіти, які навчаються за освітніми програмами, у яких вивчення дисциплін вільного вибору, як виняток, передбачено на першому курсі / у першому семестрі, здійснюють свій вибір упродовж перших двох тижнів навчання, що має бути відображено у загальному графіку проведення процесу вибору дисциплін в Університеті.

4.5 Для здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітніми програмами академічної мобільності або подвійного диплому, процедури вільного вибору дисциплін організовуються у терміни і за порядком, передбаченими відповідними Угодами із закладами вищої освіти–партнерами.

4.6 Для здобувачів вищої освіти, які навчаються без відриву від виробництва, вибір дисциплін організовується:

- за **заочною** формою навчання – під час літньої настановної сесії – на кожний наступний навчальний рік;

- за **дистанційною** формою навчання – упродовж 10 днів з початку чергового семестру.

4.7 Процедура вибору здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін вільного вибору включає такі етапи.

4.7.1 **Перший** етап – ознайомлення здобувачів вищої освіти з інструкціями та порядком вибору навчальних дисциплін шляхом використання інформації, розміщеної на сайті Університету (освітні програми, програми *мінор*, положення, Каталог вибіркових дисциплін, описи навчальних дисциплін, модульне середовище для навчання тощо); використання інформації відповідних кафедр; організації зустрічей з гарантами освітніх програм та представниками кафедр і деканату тощо. Здобувачам вищої освіти також надаються консультації представниками деканату, кураторами груп з питань реєстрації в інформаційній системі Університету та порядку вибору дисциплін як у ручному (за заявами), так і в автоматизованому режимі.

4.7.2 **Другий** етап – запис здобувачів вищої освіти на вивчення вибіркових навчальних дисциплін. Для здобувачів вищої освіти **денної** форми навчання запис здійснюється одночасно в межах Університету за затвердженням графіком. Для здобувачів вищої освіти **заочної** та **дистанційної** форм навчання – за затвердженням графіком проведення настановних сесій. Тривалість етапу не може перевищувати **три** тижні. Заяви приймаються, як правило, через персональний кабінет здобувача вищої освіти в ІСУ «Електронний університет». Допускається прийом заяв у паперовій формі. Якщо здобувач вищої освіти подав відмінні заяви (незалежно від форми подання), дійсною вважається та, що подана останньою, але впродовж встановленого відповідним графіком терміну. Останній термін подачі заяв у паперовій формі встановлюється на три дні раніше, ніж для заяв в електронній формі, що обумовлено необхідними витратами часу на опрацювання паперових заяв.

4.7.3 **Третій** етап – опрацювання заяв здобувачів вищої освіти деканатами факультетів, перевірка контингенту здобувачів вищої освіти і попереднє формування мобільних груп на вивчення вибіркових дисциплін. Здійснюється відповідними працівниками деканатів (декан, заступник декана, диспетчер) **за участі:**

- представників кафедр (гарант освітньої програми, куратор групи тощо);
- відповідального працівника ІСУ «Електронний університет»;
- представника (диспетчера) навчального відділу.

За результатами цього етапу здобувачам вищої освіти, вибір яких не може бути задоволений з причин, перелічених у п. 3.6, повідомляється про відмову (із зазначенням причини) і пропонується зробити додатковий вибір. Тривалість етапу – до **трьох** робочих днів.

4.7.4 **Четвертий** етап – повторний запис здобувачів вищої освіти, яким з певних причин відмовлено у виборі дисципліни, на вивчення інших вибіркових навчальних дисциплін. Тривалість етапу – не більше **п'яти** днів.

4.7.5 **П'ятий** етап – остаточне опрацювання заяв здобувачів вищої освіти деканатами та представниками навчального відділу, перевірка контингенту здобувачів вищої освіти і формування мобільних груп для вивчення вибіркових дисциплін. Здійснюється відповідними працівниками деканатів за участі відповідального працівника інформаційної системи та навчального відділу Університету. Після перевірки і погодження вибрані здобувачами вищої освіти дисципліни вносяться до

їхніх електронних індивідуальних навчальних планів, які є доступними для здобувачів вищої освіти у їх персональному кабінеті, а списки груп подаються на затвердження деканам відповідних факультетів і до навчального відділу. Тривалість етапу – не більша, ніж календарний тиждень.

4.7.6 Запис здобувачів вищої освіти на **повний** курс програми *minor* у межах обсягу вибіркової частини освітньої програми, за якою вони навчаються, здійснюється на основі поданої заяви (додаток Е) у встановлені на основі рекомендацій кафедри терміни, зокрема:

- здобувачі вищої освіти **першого** (бакалаврського) рівня вищої освіти записуються на програми *minor*, як правило, починаючи з 2-го курсу навчання;

- здобувачі **другого** (магістерського) рівня вищої освіти – в кінці 1-го семестру навчання (як виняток, за погодженням із гарантом освітньої програми, впродовж 10 днів на початку першого семестру);

- здобувачі **третього** (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – у вересні першого року навчання.

4.8 Якщо здобувач вищої освіти з поважної причини не зміг вчасно записатися на вивчення вибіркової дисципліни, то, надавши відповідні документи, він звертається до відповідного деканату із заявою, згідно з якою йому надається додатковий тиждень для запису на вивчення вибіркової дисципліни.

4.9 Здобувач вищої освіти в односторонньому порядку не може відмовитися від вивчення вибраної ним дисципліни. Самочинна відмова від вивчення дисципліни кваліфікується як академічна заборгованість. З об'єктивних причин здобувач вищої освіти впродовж тижня після закінчення терміну вибору дисциплін (до початку вивчення дисципліни) може внести зміни до заявленої ним вибіркової складової індивідуального навчального плану на наступний навчальний рік, подавши відповідну заяву на ім'я декана факультету.

4.10 За результатами опанування здобувачем вищої освіти програми *minor* у повному обсязі, набуття ним певних компетентностей та програмних і / або додаткових результатів навчання за поданням кафедри рішенням екзаменаційної комісії здобувачеві видається **сертифікат**. Форма сертифікату затверджується Вченою радою Університету. У разі залучення до реалізації програми *minor* установ-партнерів Університету за угодами про співпрацю здобувачеві вищої освіти видається сертифікат з підписами керівників, скріпленими печатками Університету та установи-партнера. Інформацію про опанування здобувачем програми *minor* зазначають у додатку до диплому про вищу освіту європейського зразка.

4.11 Якщо здобувач вищої освіти будь-якого освітнього рівня виконав програму *minor* **не в повному обсязі**, то опановані ним освітні компоненти програми зараховуються до вибіркової частини освітньої програми в обсязі здобутих кредитів ЄКТС.

4.12 За результатами вибору освітніх компонентів та інформації з персонального кабінету здобувачів вищої освіти, на підставі їхніх заяв (додаток Д) деканат формує індивідуальні навчальні плани на наступний навчальний рік, а на їхній основі розробляють робочі навчальні плани за певними ОП на відповідний навчальний рік, які затверджує проректор з науково-педагогічної роботи. Підпис проректора скріплюється печаткою. Затвержені робочі навчальні плани є

підставою для закріплення навчальних дисциплін за кафедрами, викладачами і розрахунку навчального навантаження викладачів і кафедри загалом.

4.13 Здобувачеві вищої освіти, який без поважних причин не скористався правом вибору навчальних дисциплін в установлені строки, відповідні позиції індивідуального навчального плану на навчальний рік / семестр за рішенням випускової кафедри формуються із переліку вибірових дисциплін освітньої програми, за якою він навчається, і затверджуються розпорядженням декана. Відмова здобувача вищої освіти виконувати сформований таким чином індивідуальний навчальний план є грубим порушенням навчальної дисципліни і він може бути відрахований з Університету за академічну заборгованість.

4.14 Розклад занять з вибірових навчальних дисциплін для внутрішньо-факультетських та міжфакультетських мобільних груп формується навчальним відділом до початку занять у відповідному семестрі.

4.15 З метою забезпечення мобільності при вивченні вибірових дисциплін та ефективного використання матеріально-технічних ресурсів в масштабах Університету при складанні розкладу занять рекомендується виділяти єдиний день на тижні для усіх факультетів для викладання вибірових навчальних дисциплін.

5 Перегляд та оновлення Каталогу вибірових дисциплін

5.1 **Перегляд та оновлення** Каталогу вибірових дисциплін в Університеті здійснюється щорічно у такому порядку.

5.3.1 Відділ забезпечення якості вищої освіти за участі Студентської ради Університету та органів студентського самоврядування різних рівнів проводить опитування стейкхолдерів (здобувачів вищої освіти, їх батьків, роботодавців, випускників, науково-педагогічних працівників кафедр тощо), щодо:

- рівня задоволення їх потреб наявним у Каталозі переліком та змістом вибірових дисциплін, програм *minor*, якістю їх презентації в інформаційній мережі;
- якістю та рівнем викладання освітніх компонентів та організацією їх вивчення;
- навчально-методичного забезпечення та вільного доступу до нього;
- організації процедури вибору навчальних дисциплін і формування вибіркової частини індивідуального навчального плану (доступність і зрозумілість інструкцій, надання консультацій гарантими ОП, кураторами груп, представниками деканатів тощо);
- пропозицій від стейкхолдерів щодо розширення переліку вибірових дисциплін в Каталозі, урізноманітнення тематики програм *minor*, та їх відповідність вимогам сьогодення, удосконалення процесу вибору дисциплін, покращення якості їх викладання і методичного забезпечення тощо.

5.3.2 Відділ забезпечення якості вищої освіти обробляє результати опитувань стейкхолдерів, узагальнює їх, приймає рішення щодо покращення якості викладання вибірових дисциплін і подає пропозиції щодо організації навчального процесу, його методичного забезпечення та список запропонованих вибірових дисциплін до навчального відділу для подальшого аналізу і прийняття рішень.

5.3.3 Навчальний і навчально-методичний відділи розглядають подані матеріали, розробляють заходи щодо усунення недоліків у процедурі вибору дисциплін та в організації освітнього процесу, здійснюють попередній аналіз можливості кадрового і матеріально-технічного забезпечення викладання запро-

понованих стейкхолдерами дисциплін і вносять узагальнені пропозиції для розгляду на засіданні Науково-методичної ради Університету.

5.3.4 Науково-методична рада Університету приймає рішення про підготовку проєктів розпорядчих документів Університету щодо удосконалення процесу вільного вибору навчальних дисциплін, покращення якості їх викладання, навчально-методичного та матеріально-технічного їх забезпечення, а також внесення запропонованих вибіркового дисциплін до Каталогу і закріплення їх за відповідними кафедрами Університету.

5.3.5 Кафедра на підставі рішення Науково-методичної ради розробляє опис закріпленої за нею вибіркової дисципліни, подає електронну версію до навчального відділу для внесення дисципліни до Каталогу вибіркового дисциплін для певного рівня вищої освіти / галузі знань / спеціальності. Більш повну інформацію про запропоновану дисципліну кафедра розміщує на своїй сторінці в інформаційній системі «Електронний університет» і проводить агітаційну роботу серед здобувачів вищої освіти щодо вибору дисципліни.

5.3.6 Програми *мінор* кафедра представляє у вигляді опису, рекомендована структура якого представлена у додатку Г.

5.3.7 Кафедри Університету на правах власної ініціативи за наведеною процедурою можуть пропонувати здобувачам різних рівнів вищої освіти для вибору будь-які дисципліни / програми *мінор*, які, на їх погляд, сприятимуть підвищенню якості підготовки випускників, задоволенню їх особистої потреби та ефективного використання наукового потенціалу кафедри та Університету.

5.3.8 Кафедра також має право пропонувати закріплені за нею навчальні дисципліни із обов'язкового переліку для вибору здобувачам вищої освіти, які навчаються за іншими освітніми програмами та іншими рівнями вищої освіти. Для цього опис такої дисципліни має відповідати додатку В, зокрема: слід змінити статус дисципліни на «вибірково», встановити загальний обсяг дисципліни – 4 кредити ЄКТС, узагальнити результати навчання, які може забезпечити запропонована дисципліна, і подати свої пропозиції до навчального відділу для включення цих дисциплін до Каталогу вибіркового дисциплін Університету.

6 Прикінцеві положення

6.1 Це Положення набирає чинності з моменту його затвердження наказом ректора університету на підставі рішення Вченої ради університету.

6.2 Дія цього Положення розповсюджується на здобувачів вищої освіти, починаючи з набору 2020–2021 навчального року. Особи, які вступили на навчання до Університету у 2018–2019 роках обирають вибірково дисципліни відповідно до «Положення про порядок вільного вибору навчальних дисциплін студентами ХНУ», затвердженого Вченою радою Університету від 26.06.2017 р. протокол № 15.

6.3 Заяви здобувачів вищої освіти, електронні листи, накопичені в ІСУ, файли з підсумками вільного вибору, розпорядження про формування мобільних груп зберігаються упродовж всього терміну навчання здобувачів вищої освіти за відповідним освітнім рівнем.

6.4 Набуті здобувачем вищої освіти Університету компетентності та програмні результати навчання за вибраною ним програмою *мінор* **не дають права** на здобуття освітнього ступеня, отримання документа про вищу освіту та присвоєння професійної

кваліфікації, за винятком певних спеціальностей галузі знань «Освіта / Педагогіка» (наказ МОНУ від 12.05.2016 № 506 зі змінами, внесеними наказами МОНУ від 12.10.2017 № 1368 та від 17.04.2019 № 506), однак визнаються та зараховуються системою формальної освіти, розширюють можливості працевлаштування випускника у високотехнологічному бізнесі тощо.

6.5 У випадку поновлення, переведення здобувачів вищої освіти чи допуску до занять після завершення академічної відпустки або зарахування для здобуття освітнього ступеня «бакалавр» на базі освітнього ступеня молодшого бакалавра (ОКР молодшого спеціаліста) зі скороченим терміном навчання, за письмовою заявою здобувача вищої освіти і згодою випускової кафедри можливе повне визнання й перезарахування вибіркокових дисциплін за рахунок фактично вивчених дисциплін із циклу вільного вибору в іншому закладі вищої освіти, в т. ч. набутих за неформальною (інформальною) освітою. Решту дисциплін до досягнення ним 25 відсотків обсягу освітньої програми здобувач вищої освіти має вивчати в Університеті. Детальніше у Положенні про порядок визнання та перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ (вебсайт Університету (<https://khmnu.edu.ua/>), розділ «Нормативні документи», рубрика – «Положення», сторінка – «Положення про організацію освітньої діяльності»).

6.5 У випадку внесення змін або доповнень до державних нормативно-правових документів, що регламентують питання цього Положення, відповідні пункти Положення втрачають свою чинність і замість них вносяться необхідні зміни, що затверджуються наказом ректора на підставі рішення Вченої ради університету або відповідного дорадчого органу.

ЗАТВЕРДЖУЮПроректор з науково-педагогічної
роботи ХНУ

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

202__ р.

ОРІЄНТОВНИЙ ГРАФІК
перегляду Каталогу вибіркових дисциплін,
проведення вибору навчальних дисциплін / програм мініог і
складання індивідуального навчального плану здобувачів вищої освіти

№ п/п	Назва етапу	Термін виконання (щорічно)	Виконавці
1	2	3	4
1	Проведення опитування, вивчення й узагальнення пропозицій стейкхолдерів та кафедр щодо перегляду і поповнення Каталогу новими вибірковими дисциплінами / програмами мініог, що пропонуються для вибору здобувачам вищої освіти на певний навчальний рік	Червень	Відділ забезпечення якості, кафедра, Студрада
2	Попередній аналіз кадрового, матеріально-технічного забезпечення та можливості викладання запропонованих дисциплін і підготовка пропозицій щодо внесення навчальних дисциплін до Каталогу для розгляду на засіданні Науково-методичної ради Університету (НМР)	15 вересня	Навчальний, навчально-методичний відділи
3	Розгляд питання на засіданні НМР і прийняття рішення щодо внесення (невнесення) навчальних дисциплін / програм мініог до Каталогу вибіркових дисциплін	За планом роботи вересня	Голова НМР, секретар НМР
4	Підготовка проекту наказу ректора про внесення до Каталогу вибіркових дисциплін / програм мініог і закріплення їх за кафедрами на відповідний семестр / навчальний рік	25 вересня	Навчальний відділ
5	Розміщення на сайті Університету переліку запропонованих для вибору дисциплін та їх описів / програм мініог (у розрізі кафедр)	30 вересня	Інформаційно-комп'ютерний центр
6	Ознайомлення здобувачів вищої освіти з інструкціями, переліками вибіркових дисциплін / програм мініог та порядком їх вибору на відповідний семестр / навчальний рік	Жовтень-листопад	Куратори, гаранті ОП, зав. кафедр
7	Запис здобувачів вищої освіти на вивчення курсів вибіркових дисциплін / програми мініог по семестрах навчального року	Грудень-січень	Здобувачі вищої освіти, куратори груп
8	Опрацювання заяв здобувачів вищої освіти деканатами факультетів, перевірка та уточнення контингенту і попереднє формування груп за освітніми програмами, а також мобільних груп на вивчення вибіркових дисциплін загальної підготовки	Січень-лютий	Деканати, відповідальні особи ІСУ, навчальний відділ
9	Повторний запис здобувачів вищої освіти на вивчення вибіркових дисциплін / програм мініог	Лютий	Здобувачі вищої освіти, куратори груп
10	Прийняття рішень щодо здобувачів вищої освіти, які не скористалися своєчасно правом вільного вибору навчальних дисциплін	Лютий	Деканати, зав. кафедр

1	2	3	4
11	Остаточне опрацювання заяв здобувачів вищої освіти і коригування списків груп на вивчення окремих вибіркових дисциплін / програм <i>minor</i>	Лютий-березень	Деканати, відповідальні особи ІСУ
12	Формування індивідуальних навчальних планів здобувачів вищої освіти на відповідний навчальний рік для: - бакалаврів (починаючи з 2-го курсу); - магістрів (перший рік навчання); - магістрів (другий рік навчання); - аспірантів (освітня складова освітньо-наукової програми): - перший рік навчання; - другий рік навчання	Травень Вересень Травень Вересень Травень	Деканати, куратори груп, відділ аспірантури та докторантури

Завідувач навчального відділу

Підпис

Ім'я, ПРИЗВИЩЕ

ДОДАТОК Б

Перелік навчальних дисциплін / програм *minor*, що пропонуються кафедрою

Назва кафедри

для вільного вибору здобувачам _____ рівня вищої освіти

№ п/п	Назва дисципліни	Обсяг, кр. ЄКТС	Вид контролю	Семестр	Викладачі
Дисципліни загальної підготовки					
1					
2					
...					
Дисципліни спеціальної (фахової, предметної) підготовки					
1					
2					
...					
Програми <i>minor</i>					
1					
2					
...					

Дата

Завідувач кафедри

Підпис

Ім'я, ПРИЗВИЩЕ

ДОДАТОК В
Зразок Опису **вибіркової** дисципліни

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Тип (статус) дисципліни	Вибіркова загальної підготовки
Освітній рівень	Перший (<i>бакалаврський</i>)
Мова викладання	Українська
Семестр	–
Кількість встановлених кредитів ЄКТС	4,0
Форми навчання, для яких викладається дисципліна	Денна/заочна/дистанційна

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, має: *демонструвати* здатність до абстрактного мислення; *застосовувати* аналіз і синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем та соціально відповідальної поведінки їх суб'єктів; *володіти* основами аналізу процесів реалізації економічної політики держави та функціонування світового господарства на рівні базових категорій; *пояснювати* механізм дії економічних законів; *розраховувати* основні показники економічного розвитку; *аналізувати* динамічні зміни інфляції, безробіття, циклічності; *характеризувати* події економічного життя держави і давати їм соціально-економічну оцінку.

Зміст навчальної дисципліни. Економічні категорії та економічні закони. Економічна система громадянського суспільства. Форми організації суспільного виробництва. Відн виосини власності. Гроші і грошова система. Капітал і наймана праця. Ринкова економіка. Підприємство та підприємництво. Витрати виробництва, прибуток. Галузеві особливості виробництва. Доходи, їх джерела та розподіл. Зайнятість, соціальна політика та соціальна відповідальність. Держава, її економічні функції. Суспільне відтворення та економічні цикли. Господарський механізм в системі суспільного відтворення. Світове господарство та глобальні проблеми сучасності.

Запланована навчальна діяльність: лекції – 36 год., практичні заняття – 18 год., самостійна робота – 66 год., разом – 120 год.

Форми (методи) навчання: лекції (з використанням наочних методів (слайдів), пояснення, бесіди); практичні заняття (з використанням ситуаційних вправ, дискусій), самостійна робота (індивідуальне завдання).

Форми оцінювання результатів навчання: усне опитування, презентація результатів виконання індивідуального завдання; письмове опитування (тестування).

Вид семестрового контролю залік

Навчальні ресурси:

- 1 Економічна теорія: Політекономія : Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 9-те вид., доповн. – К. : Знання, 2014. – 710 с.
- 2 Економічна теорія : підручник / В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, Т. А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В. Д. Лагутіна. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 608 с.
- 3 Чепінога В. Г. Основи економічної теорії : Навч. посібник. – К. : Видавництво Ліра-К, 2014. – 240 с.
- 4 Модульне середовище. Режим доступу : <https://khmnu.edu.ua/>
- 5 Модульний курс для дистанційної форми навчання. Режим доступу : <https://de.khnu.km.ua/p.aspx>
- 6 Електронна бібліотека університету. Режим доступу : http://lib.khmnu.edu.ua/asp/php_f/page_lib.php .

Викладачі: кандидат економічних наук, доцент Мейш А. В., кандидат економічних наук, доцент Бушовська Л. Б., кандидат економічних наук, доцент Мороз С. В.

ДОДАТОК Г

Зміст Опису програми minor

- Титульна сторінка (загальна інформація: назва кафедри, факультет, спеціальність, галузь знань, обсяг, для кого призначена (процедура доступу й участі здобувачів вищої освіти у програмі, рекомендовані терміни реєстрації на неї тощо);
- мета та завдання програми;
- перелік загальних та фахових компетентностей, яких має набути (поглибити, розширити) здобувач після повного її опанування;
- очікувані програмні результати навчання;
- вид семестрової та підсумкової атестації;
- перелік і опис освітніх компонентів (опис дисциплін подається за прийнятою в Університеті формою – додаток В).

ДОДАТОК Д

Зразок заяви здобувача вищої освіти на включення до індивідуального навчального плану дисциплін вільного вибору

Декану факультету _____

Студента _____

Група _____ Курс _____

Рівень вищої освіти _____

Освітня програма _____

ЗАЯВА

Прошу включити до мого індивідуального навчального плану на 20__ / 20__ навчальний рік такі дисципліни вільного вибору:

Осінній семестр:

Весняний семестр:

Дата

Підпис

ДОДАТОК Е
Зразок заяви здобувача вищої освіти про зарахування на програму minor

Ректорові Хмельницького
національного університету
Сергію МАТЮХУ

Прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти

Назва факультету

Студент академгрупи / аспірант кафедри

ЗАЯВА

Прошу зарахувати мене на програму minor « _____ »
Назва програми
кафедри _____ із
_____ 20__ р.

Програма minor вивчається у межах загального обсягу вибіркової частини освітньої програми _____,
Вид і назва освітньої програми

за якою я навчаюся.

З «Положенням про порядок реалізації права здобувачів вищої освіти на вільний вибір навчальних дисциплін у Хмельницькому національному університеті» ознайомлений(а).

_____ 20__ р.

Підпис

ПОГОДЖЕНО:

Декан факультету _____
Назва Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Гарант освітньої програми _____
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ